“Slovenski film tone v mrak”

Damjan Kozole: Napisal sem nov scenarij z naslovom »Slovenka«, v katerem so vsi liki Slovenci, film je tako rekoč »etnično čist«, je pa črna komedija o ljudeh, ki bi radi uspeli. Zdaj mi v odločbi očitajo črnovalovstvo. Najprej sem pomislil, da gre za kompliment, ampak ne, to je zdaj očitek, tako rekoč obsodba, s katero so mi zavrnili scenarij.

Zdenko Vrdlovec

LJUBLJANA – »Slovenski film tone v mrak,« meni **Damjan Kozole**. Le da to ni mrak kinodvorane, kjer letos, kot kaže, ne bo nobenega slovenskega filma. To je torej takšne vrste mrak, ki mora biti povezan prav s tem, da v kinu ni nobenega slovenskega filma. Torej mrak, ki veje iz Filmskega sklada Republike Slovenije in o katerem resda bolj šušljajo kot govorijo nekateri filmski ustvarjalci in producenti. Damjan Kozole, avtor *Rezervnih delov, Porno filma, Stereotipa* idr. filmov, pripoveduje, kako so njegovi projekti potonili v »mrak«.

Vaš film Delo osvobaja je pred kratkim prejel pomembno nagrado (povrhu še zvenečega imena: zlata palma), a vseeno še ni igral v domačih kinih; ali za to obstajajo kakšni »pomembni« razlogi?

To je produkcijsko skromen film, ki je bil od začetka mišljen kot televizijski film. Nastal je v vsega dobrih dveh mesecih, od začetka snemanja do konca montaže, z glasbo vred. Marco Miller, direktor beneške Mostre, ga je takoj uvrstil v ožji izbor za festival, ker pa nismo imeli filmske kopije, ni bilo iz tega nič. Odločili smo se, da ga prikažemo na televiziji, kot je bilo načrtovano. Film je sicer dobil odlične kritike, a nihče ni pričakoval kaj več. Ko pa se je nad filmom navdušila direktorica festivala v Locarnu in ga uvrstila v uradni program, so sledila vabila Ameriškega filmskega inštituta v Washingtonu in festivalov v Sarajevu, Edinburghu idr. Producent Danijel Hočevar je presodil, da ima film velik potencial, zato smo se odločili, da naredimo filmsko kopijo. Toda Filmski sklad RS je povečavo zavrnil. Vzeli smo kredit in naredili povečavo sami, po uspešni mednarodni karieri filma pa so nam na skladu povečavo odobrili. Toda zdaj so nam zavrnili distribucijo. *Delo osvobaja* je prek festivalov obkrožilo svet, ta četrtek se vrti hkrati v Rimu in Zagrebu. Dogovarjamo se za distribucijo v Franciji in Veliki Britaniji, le v Sloveniji, kot kaže, do tega ne bo prišlo, a krivda ni naša.

Očitno je Delo osvobaja že zdavnaj izgubilo karakteristiko televizijskega filma ali pa ta »karakteristika« tujih festivalov in distributerjev ne moti…

Ta film je nastal navkljub vsem, ki so mu od samega začetka nasprotovali. Proti so bili že dramaturgi na TVS. Potem se nam je zaradi tehnične napake v laboratoriju uničil velik del zmontiranega negativa filma, tako da smo morali za izdelavo končne kopije uporabiti digitalni postopek. Ne vem, ali je imel v zadnjem času še kateri slovenski film tolико nasprotnikov. *Delo osvobaja* ni eden tistih bučnih projektov, ki imajo več jumbo plakatov kot gledalcev. To je skromen, majhen, intimen film, ki se namerno upira aktualnim trendom. V njem ni nasilja in posebne patologije, predvsem pa je to film, ki ponuja optimizem in hkrati »osvobaja«. Narejen je bil z zelo malo denarja, njegova končna cena je morda le četrtina cene povprečnega slovenskega filma. Res je, da je bil film do teh nagrad precej neopazen in medijsko zapostavljen, najbrž tudi zato, ker se ga drži manjvrednostni pečat televizijske produkcije. A vendar, ta film se je vrtel po vsej Ameriki – kateremu slovenskemu filmu je to uspelo?

Znano je, da ste pripravljali projekt Temna stran zemlje – znano tudi po tem in zato, ker ste prejeli podporo raznih evropskih fundacij; kaj je torej zaustavilo ta projekt?

Tri leta sem pripravljal ta projekt. Izbrane so bile že lokacije, igralci. Imeli smo angleškega, avstrijskega in bosanskega koproducenta, scenarij je zmagal na dveh pomembnih mednarodnih fundacijah. Zgodba govori o Diani, punci, ki jo kot žival prodajajo po Balkanu in konča v Sloveniji; vzamejo ji vse, jo ponižujejo in mučijo, a je ne zlomijo. Ne glede na vse mednarodne reference in na več kot pol milijona evrov zagotovljenih sredstev iz tujine je Filmski sklad projekt zavrnil. Raje ne bi govoril o podrobnostih; preveč mučno je. Vse skupaj me je čustveno tako izčrpalo, da sem odnehal. Film sem vsaj dvakrat posnel v svoji glavi in tam bo tudi ostal.

> Ostal sem brez filmske prihodnosti. Minister pravi, da podpira slovenski film in da mu celo namenja več denarja. Najbrž ne ve, da se nesvobode z denarjem ne da nadomestiti.

Prav te dni, ko je v. d. direktorja Filmskega sklada postal predsednik njegovega nadzornega sveta Stane Malčič, pa so vam zavrnili še projekt »Slovenka«. Zakaj?

Ker so mi pri Temni strani zemlje neuradno očitali, da je premalo slovenski, sem napisal nov scenarij z naslovom »Slovenka«. V njem so vsi liki Slovenci, film je tako rekoč »etnično čist«, je pa črna komedija o ljudeh, ki bi radi uspeli. Zdaj mi v odločbi očitajo črnovalovstvo. Najprej sem pomislil, da gre za kompliment, saj je bil nekdanji jugoslovanski črni val obdobje odličnih filmov. Ampak ne, to je zdaj očitek, tako rekoč obsodba, s katero so mi zavrnili scenarij.

Ostal sem brez filmske prihodnosti. Tri leta je, odkar sem posnel *Delo osvobaja*, pet let od *Rezervnih delov*. Minister pravi, da podpira slovenski film in da mu celo namenja več denarja. Najbrž ne ve, da se nesvobode z denarjem ne da nadomestiti. Tudi moji kolegi so onemogočeni, ponižani, obupani. Dva moja projekta s podporo evropske Medie Plus in koproducentov iz tujine sta bila zavrnjena in uničena. Dvakrat zapored enak sistem, to ni naključje. Obenem pa nam očitajo, da ne znamo pridobiti sredstev za naše filme iz tujine: ko jih naši producenti vendarle uspejo zagotoviti, je izgovor »slab scenarij« naših filmov, čeprav smo tuja sredstva pridobili prav s tem »slabim« scenarijem. Režiser z vsemi možnimi domačimi in vrhunskimi mednarodnimi referencami dobi za »idejno in estetsko nadgradnjo« svojih projektov oceno 3,3 od desetih možnih, njegovemu producentu čez noč prepolovijo referenčne točke. Brez tega producenta bi bila slovenska kinematografija še vedno zakotna, smrdljiva luža. Prepolovljena ocena je diskvalifikacija in zanikanje filmov *V leru, Kruh in mleko, Pod njenim oknom, Rezervni deli, Delo osvobaja*… – to so naslovi večine največjih uspehov sodobne slovenske kinematografije.

Na Filmskem skladu očitno ne more biti vse v redu, če tako dosledno zavrača dobre projekte in zapostavlja najboljše producente in režiserje.

O slovenskem filmu programsko odločajo trije ljudje, ki niso nikoli sodelovali pri nastanku niti enega filma niti pri nastanku kakšnega scenarija. Da se popravim, najmlajši med njimi je znan po tem, da je ukradel neki scenarij in ga ponujal pod svojim imenom. Tudi meni. Ker sem ga zavrnil, se maščuje. To so filmske reference ljudi, ki odločajo o nacionalni produkciji in o režiserjih, ki so odločilno pripomogli k ugledu te kinematografije. Vsak uspeh jih še dodatno podžge v njihovem zaničevanju avtorjev. Za nekaj sto jurjev so prodali svojo dušo, njihove frustracije so ekstremne. Hočete dokaz? »Slovenka« je bila lani ocenjena kot dober in aktualen scenarij ter izbrana za razvoj projekta (to je faza pred produkcijo filma, v kateri se izbrusi scenarij in se poskušajo k produkciji filma pritegniti morebitni tuji koproducenti) in s strani Filmskega sklada tudi financirana. Za financiranje razvoja projekta smo prejeli tudi sredstva evropske fondacije Media Plus. Zdaj je ista komisija nenadoma spremenila svoje mnenje in zapisala, da je banalen, črnovalovski in preživet.

Ali to ne kaže, da ta komisija vendarle ni edina, ki odloča o slovenski filmski produkciji?

Najbrž res ni, zato me tudi prevzema občutek, da slovenski film tone v mrak.